

Arkeologia

NYT!

Arkeologi

NU!

3 - 4 / 97

Arkeologia
NYTI
Arkeologi
NUI
3-4/97

7. vuosikerta

Julkaisija

Turun maakuntamuseon ystävät -
Åbo Landskapsmusei vänner r.y.

Arkeologian jaosto -
Arkeologi sektionen.

puheenjohtaja
Heimo Kumlander
Betanianskatu 2 as.16,
20810 Turku.

puh.(040)593 4021 t.(02)261 2183.
k.235 3240

Vastaava toimittaja

Anneli Keränen
Västaräkinkatu 1 A 7,
20610 Turku.

puh. k.(02)244 5895
su - to klo 20.30 jälk.

Toimituskunta

Matti Eloranta, Heimo Kumlander,
Eeva Rintama ja Hilikka Saarimäki

Tilaukset

Turun maakuntamuseon ystävät r.y.
PL 286, 20101 Turku
tai arkipäivinä klo 9.00 - 11.00
Puh. (02)235 2555.

Tilaushinta

Yhdistyksen jäsenille veloituksetta,
muille vuosikerta 60 mk
(3 - 4 numeroa postikuluineen)
Irtonumero 15 mk.

Mainokset

1/1 sivu 500 mk
1/2 sivu 300 mk
1/4 sivu 200 mk

Tilinumero:

Merita 2267 18 - 125967

ISSN 1236 - 4827

**MONISTEET
VÄRIKOPIOT
VIHKOTYÖT
KÄYNTIKORTIT
KUTSUKORTIT**

**Tämäkin lehti
monistettu meillä**

UNIPAPS

Turun yliopiston jäljennepalvelu

**Kerttulinkatu 1
puh: 333 6664**

<http://com.utu.fi/unipaps/>

Kansikuva:

Sauvo Korvala

Rautakautinen kalmisto

Matti Elorannan hahmotelma

kiivin rajatusta vanhemman

roomalaisajan ruumishaudasta.

J.-P. Taavitsainen

Turun yliopisto

Suomalainen ja vertaileva arkeologia

ARKEOLOGIA - TUNKKAISTA TUNKIOTIEDETTÄKÖ?

Historia on oikeastaan arkeologian aputiede. Arkeologian on sanottu tutkivan 99 prosenttia ihmisen menneisyydestä, historian osalle lankeaa vain yksi prosentti ihmiskunnan menneisyydestä. Historiantutkimus on erikoistunut selvittämään kirjallisia lähteitä. Arkeologia puolestaan tutkii ihmistoiminnan jälkeenjättämiä materiaalisia muistoja. Niitä ihmisen suku (*homo*) on tuottanut koko historiansa ajan 2,5 miljoonan vuoden verran. Siirtyminen historialliseen eli kirjallisia lähteitä tuottavaan aikaan on taas kovin myöhäinen ilmiö. Se alkaa Mesopotamiassa ja Niilin laaksossa n. 3250 eKr, eikä siirtyminen ole vielääkään päättynyt. On yhä kansoja ja maailmankolkkia, jotka eivät ole kirjallisen kulttuurin piirissä.

Arkeologian asema historiatieteiden joukossa on poikkeuksellinen. Ihmisperäisen lähdeaineistonsa perusteella arkeologia - kirjaimellisesti käännettynä oppi ja tieto muinaisesta - on humanistista tutkimusta ja menneisyyteen suuntautunutta eli historiallista, koska se selvittää palautumattomia olosuhteita ei-kirjallisen aineistonsa perusteella. Sen voi lukea myös kulttuuritutkimuksen piiriin, koska aineelliset muistot ovat osa inhimillistä kulttuuria. Arkeologian määrittäminen yleisesti ihmisen materiaalien muistojen tutkimiseksi on kuitenkin liian laaja ja niin kaikenkattava, ettei se enää oikeastaan määrittele mitään. Muinaistutkimus rajattakoon siksi maasta kaivettujen ja löydettyjen ihmistoiminnan muistojen varaan rakentuvaksi ihmisen menneisyyden rekonstruoinniksi ja selittämiseksi.

Arkeologia on usein rinnastettu esihistoriallisen ajan historian tutkimukseen, mutta arkeologia ei ole sidottu aikaan. Myös historiallinen aika on tuottanut arkeologista lähdeaineistoa, ja jokainen päivä tuottaa sitä koko ajan lisää. Muinaistutkimuksen tehtävä ei ole tutkia vain 99 prosenttia ihmisen menneisyydestä vaan täyttää 100 prosenttia. Tässä on tutkimussarkamme suuri haaste. Niin nykyaikaisten kaatopaikkojen ja kenraali Custerin Little Big Hornin taistelupaikan tutkimukset kuin totalitaaristen järjestelmien uhrien hautapaikkojen ja keskitysleirien jäännösten kaivaukset kertovat kirjallisten lähteiden väkenemistä asioista ja elämänpiireistä sekä murskaavat historiallisia myyttejä.

Arkeologia on metodisesti monipuolinen, jopa niin monipuolinen, että sitä on usein pidetty vain erilaisten tiedonkeruutekniikoiden kokoelmana, joilla eri tieteet ovat saaneet tarvitsemaansa tietoa.

Metodinen lainailu on tosiasia. Arkeologisen lähdeaineiston päähankintamenetelmä, kaivaukset, poikkeaa muista historiatieteistä. Kyseessä on aikaavievä, työvoimavaltainen ja kallis työvaihe. Tämä keskeisin dokumentointi ja -aineistonkeruumenetelmä on näpistetty kvartäärigeologiasta. Kaivauksissa löydettyjen rakenteiden ja löytöjen säilyttäminen, luokittelu, ajoittaminen ja tutkiminen vaatii erityisiä toimenpiteitä, ennen kaikkea konservointia, joka puolestaan soveltaa luonnontieteellisiä keinoja ja tarvitsee teknistä laitteistoa. Arkeologisen löytöaineiston analyysissä tarvittavia aputieteitä ovat mm. kemia, lääketiede ja biokemia, geologia, eläintiede. Muinaistutkimuksen laajimmin sovellettu suhteellisen kronologian menetelmä, typologia, on darvinistinen laina ja absoluuttiset ajoitusmenetelmät ovat luonnontiedettä. Aineiston analyysi voi vaatia esimerkiksi maantieteen ja yhteiskuntatieteiden metodeja.

Menetelmien monipuolisuus ja aputieteiden suuri määrä tekee arkeologiasta eräänlaisen suuren keskustorin, jolle eri tieteet voivat kokoontua. Arkeologian voima on juuri siinä, että sillä on niin monia kosketuspintoja useiden muiden tieteiden kanssa. Tästä poikkitieteisyydestä on seurannut myös se, että itse arkeologia on yhä enemmän ja enemmän erikoistunut ja sitä kautta pirstoutunut. Kysymyksenasettelukin voi historian lisäksi sivuta muutakin humanioraa, esim. kielitiedettä sekä yhteiskunta- ja luonnontieteitä. Metodisen monipuolisuutensa vuoksi arkeologian tarpeet lähenevät pikemminkin luonnontieteiden ja lääketieteen kuin muun humanioran tarpeita, mitä valitettavasti ole otettu huomioon arkeologian resurssoinnissa.

Sekä "rajatieteellisen" ja lainailevan luonteensa vuoksi että luonnollisen kehityksen myötä arkeologiaan tulee koko ajan uusia käsitteitä. Arkeologia jakaantuu tarkastelukulman mukaan erikoisaloihin. Joitakin esimerkkejä. Jakoperuste voi olla kronologinen (esim. esihistoriallinen, keskiajan arkeologia), maantieteellinen ja/tai maantieteellisekologinen (esim. pohjoismainen, suomalainen arkeologia tai saaristo-, arktinen arkeologia), uskonnollinen (kristillinen, islamilainen, Raamatun arkeologia). Jaon pohjana voi populaatio- ja kieliryhmä (esim. suomalais-ugrilainen arkeologia, saamelaisarkeologia), erityismetodit (esim. laboratiivinen arkeologia), tutkittava ihmillisen toiminnan piiri (esim. talous-, sosiaali-, asutusarkeologia), filosofinen pohja (esim. marksilainen, strukturalistinen arkeologia) jne. On mainittava myös erityismiljöössä toimiva vedenlainen arkeologia ja alun käsitelmärittelyn hämärtämiseksi myös maanpäällisiin rakenteisiin ja rakennettuun ympäristöön "kaivautuva" rakennusarkeologia. Huomaamme, että arkeologia ei oikein tahdo jäykistyä mihinkään selkeään määritelmään. Arkeologian suuri viehätys, mahdollisuudet ja dynaamisuus piileekin juuri sen monipuolisessa luonteessa, jatkuvassa itsetarkkailussa ja uutuuksien omaksumisessa.

Erikoistumisen rinnalla kulkee kuitenkin toinen suuri linja, joka pikemminkin eheyttää: arkeologia kallistaa nimittäin usein korvaansa enemmän jollekulle tietylle tieteelle kuin jollekulle toiselle. Arkeologiakin etsii vastausta ajassa liikkuviin kysymyksiin tietyssä yhteiskunnallisessa aateilmastossa.

Muutama esimerkki: milloin evoluutioajattelun ja luonnontieteiden, milloin yhteiskuntatieteiden leimaama tutkimus, milloin ekologisen kriisin sävyttämä ympäristödeterministen arkeologia ja meillä muinaistiede kansakunnan synnytyssprosessissa. Pirstoutunut aikamme on menettänyt uskonsa tiukkoihin lainalaisuuksiin. Arkeologia on palannut historian luo.

Suomessa arkeologinen tutkimus on ymmärrettävistä syistä keskittynyt tutkimaan Suomen, pohjoisen havumetsävyöhykkeen ja Itämeren piirin arkeologiaa. Ammattikunnan vähäinen määrä tekee valitettavasti pysyvän työpaikan saamisen arkeologian alalta hankalaksi. Työtä tarjoavat ennenkaikkea yliopistot ja museolaitos. Muita mahdollisia sijoituspaikkoja on erityisesti kulttuuri- ja suojeluhallinto. Arkeologian poikkeittieteellisyydestä johtuva monipuolinen teoreettis-metodinen koulutus, kaivauksiin osallistuminen ja mahdollisuuksien mukaan jopa omien vaativien kenttätöiden rahoituksen järjestäminen ja läpivieminen opettavat sosiaalisia valmiuksia, organisaatiokykyä ja yhteiskunnallisia realiteetteja sekä kehittävät yleistä elämäkokemusta. Parhaassa tapauksessa arkeologin koulutuksessa ja työssä yhdistyvät monipuoliseksi ja haastavaksi kokonaisuudeksi puhtaasti teoreettinen työskentely, empiirisiä valmiuksia kehittävä kokoelma- ja arkistotoiminta sekä käytännöllinen, terveen ankara, joskus likainenkin, ulkoilmaelämä. Tähän tähtäävän koulutuksen mukanaan tuomat valmiudet ovat tarpeen kaikkialla työelämässä.

Nykyisin koulutusta rikastuttavat vielä entistä paremmat mahdollisuudet osallistua kenttätöihin ja opiskeluun ulkomailla. Oppiaineen kansainvälinen luonne edellyttääkin vankkaa ja monipuolista kielitaitoa. Itse asiassa eivät eksoottiset aiheetkaan ole täysin mahdottomia. Suomessa on väitellyt klassillisesta arkeologiasta, ja suomalaisia muinaistieteilijöitä on osallistunut mm. Afrikkaa ja Etelä-Amerikkaa koskeviin tutkimushankkeisiin. Vaatimaan mutta taloudellisesti heikosti palkitsevaan arkeologin työhön liittyy riskinsä, mutta myös suuri ilonsa. Käytännössä aktiiviselle ja rohkealle opiskelijalle "tunnetieteen" tarjoamat mahdollisuudet ovat rajattomat.

Jouko Pukkila

PAIKKATIETOJÄRJESTELMÄ ARKEOLOGIEIN KÄYTÖSSÄ

Arkeologisessa maailmassa on vallinnut hillitty akateeminen innostus paikkatietojärjestelmään sen käyttööntulosta 1990-luvun alusta lähtien, ja mikä ettei: oikein käytettynä se helpottaa suurelkin aineiston analysointia ja visualisointia kartalla. Koska paikkatietojärjestelmä (englanniksi geological information system eli GIS) kehitettiin alunperin hallinnollisiin tarpeisiin, lieenee ymmärrettävää, että etenkin muinaisjäännösten suojelusta vastaavat tahot ovat olleet kiinnostuneita siitä. Suuri unelma on, että eri hallinnonalojen ylläpitämät tietokannat esimerkiksi rekisteritiedoista ja maankäyttösuunnitelmista olisi koordinaattien avulla liitettävissä muinaisjäännöksiin ja että kaikkia voitaisiin tarkastella samanaikaisesti tietokoneen näytöllä karttapohjan päällä. Kun järjestelmän eri osat saataisiin toimimaan riittävän hyvin yhdessä, olisi muinaismuistolain noudattamisen valvominen hieman helpompaa.

Paikkatietojärjestelmä tarkoittaa juuri sitä, mitä sen nimi antaa odottaa: johonkin paikkaan liittyvää ominaisuustietoa. Käytännössä muinaisjäännöksen paikka on Suomessa ilmoitettu jo iät ja ajat koordinaattiparien avulla, ominaisuustieto taas vaihtelee käyttäjien mielenkiinnon mukaan: se voi olla muinaisjäännöksen tyyppi, siitä löytyneet esineet, paikan maanomistaja, ympäröivä maalaji tai etäisyys vesistöön. Jos kohdetta vielä tarkastellaan tietokoneella ns. numeerisen kartan päällä, on mahdollista tutkailla myös muinaisjäännöksen ympäristöä ja siinä tapahtuneita muutoksia. Nämä sijainti- ja ominaisuustiedot on tallennettu yleensä tietokantoihin, joista voidaan hakea haluttu tieto ns. paikkatieto-ohjelmaan, jossa varsinainen tiedon manipulointi tapahtuu. Paikkatieto-ohjelmissa käytetään myös yleisesti erilaista kartta-aineistoa, jonka avulla voidaan tarkastella ympäristömuuttujia.

Paitsi muinaismuistohallinnon apuna on paikkatietojärjestelmää hyödynnetty myös tutkimuksessa. Helsingin yliopiston arkeologian laitos käyttää paikkatietojärjestelmää Muinais-Saimaa-projektissa ja Turussa olemme hyödyntäneet sitä monitieteisessä Muuttuva miljöö-muuttuva yhteisö-projektissa. Myös Oulun yliopistossa on sovellettu järjestelmää tutkimukseen. Näiden lisäksi on työn alla enemmän tai vähemmän paikkatietojärjestelmää hyödyntäviä oppinäytetöitä.

GIS APUNA HUMANISTISESSA TUTKIMUKSESSA

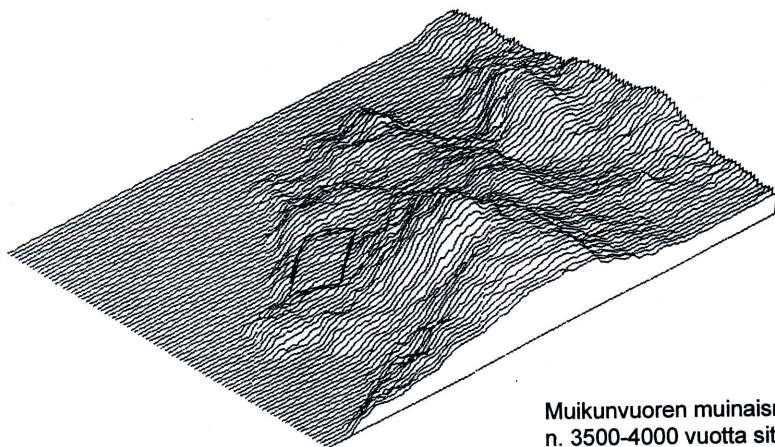
Olen ajoittain työskennellyt monitieteisessä Muuttuva miljöö-muuttuva yhteisö-projektin humanistisessa osuudessa ja tuottanut paikkatietojärjestelmän avulla erilaista kartta-aineistoa projektin arkeologian ja historian tutkijoiden käyttöön. Aineisto on erilaisin hakuehdoin haettu joko arkeologian TYARKTIKA-tietokannasta tai historiatietokannasta, siirretty paikkatieto-ohjelmaan ja analysoitu joko karttapohjan päällä tai sellaisenaan. Mielenkiinto on suuntautunut muinaisjäännösten ja kylien lähimmän ympäristön korkeussuhteisiin ja maalajijakkautumaan, niiden sijainnin perusteella laadittuun keinotekoiseen aluejakoon ja myös rannansiirtymän vaikutukseen maisemankehityksessä ja tutkimuskohteiden ympäristön muutoksissa.

Työ on tapahtunut ns. numeerisen korkeusmalli- ja maaperäkartta-aineiston avulla, jota on pääasiassa työstyetty IDRISI-nimisellä ohjelmalla. IDRISI on paikkatieto-ohjelmien harvinaisemmasta päästä, pääasiassa sitä käytetään juuri yliopistoissa. Tunnetumpi ja enemmän käytetty on MAPINFO, jolla helppo työstää eri tietokantoihin tallennettuja tietoja yhdessä ja myös sen kyky esittää kartat selkeästi on parempi. Ohjelmat käsittelevät kumpikin rakenteeltaan erilaista paikkatietoaineistoa ja parhaaseen tulokseen päästäänkin yhdistelemällä niiden ominaisuuksia.

MISSÄ SITÄ VOI SITTEN KÄYTTÄÄ?

Paikkatieto-ohjelmilla voidaan melko vaivattomasti selvittää esimerkiksi jonkin muinaisjäännöksen lähimmän ympäristön maalajit ja arvioida niiden viljelyskelpoisuutta. Jos analyysia halutaan viedä pitemmälle on mahdollista esimerkiksi laskea maaston viettosuunnat ja jyrkkyydet ja vaikkapa poistaa jyrkät, pohjoiseen ja itään viettävät alueet. Tämän jälkeen voidaan parhaimmat viljelyominaisuudet omaavat maalajialueet liittää jäljelle jääneisiin alueisiin ja käydä maastossa tarkistamassa, löytyisikö merkkejä muinaispelloista. Kun analyysi on edennyt näin pitkälle, alkaa ainakin allekirjoittanutta kiinnostaa, miten vanhimmat, isojakokartoista tunnetut pellot sijoittuvat näille teoreettisesti kiintoisimmille alueille. Tätä analyysia helpottaa se, että hieman ponnistelemalla pystyy itsekin siirtämään valmista kartta-aineistoa paikkatieto-ohjelmiin, joko digitoimalla tai skannaamalla. Toisaalta myös kaupallisesti myytävä aineisto on hyvin monipuolista (joskin kallista) ja sieltä löytää aineistoa mm. sademääristä ja auringonvalon määrästä, metsäalueista ja maaperän alkuainepitoisuuksista.

Paikkatieto-ohjelmiin on liitetty melkoinen määrä eri toimintoja, joiden avulla voi arvioida esimerkiksi näkyvyyttä jostain maaston kohdasta. Tämän arkeologisia sovellutuksia voisi olla esimerkiksi vartiotulipaikkaverkoston testaaminen tai hautaraunioiden näkyvyys. Kulkureitistöä voidaan teoreettisesti tutkia luokittelemalla korkeusmallikartta esimerkiksi maaston vieton ja peitteisyyden perusteella erilaisiin alueisiin ja sen jälkeen antaa ohjelmalle käskyn laskea ns. optimaalisin kulkureitti kahden pisteen välillä. Näin saatua kuviota voidaan sitten verrata esimerkiksi hautaraunioiden tai kivikautisten asuinpaikkojen sijaintiin. Ja rannikkoalueilla on syytä muistaa, että mitä kauemmas ajassa taaksepäin mennään, sitä korkeammalla on meren ranta ollut. Ja myös se, että järviä on kuivattu. Paikkatietojärjestelmän tarjoamat analyysimahdollisuudet ja aineisto ovat hyvin monipuolisia, mikä samalla vaatii kysymyksenasettelulta täsmällisyyttä.

Muikunvuoren muinaismaisema n. 3500-4000 vuotta sitten, jolloin vedenpinta oli 20 m nykyistä korkeammalla. Kiukaisten asuinpaikka rajatulla alueella.

Museoviraston arkeologian osaston kenttätyöt tältä vuodelta päätyneet

Mielenkiintoisia löytöjä eri puolilta Suomea

Museoviraston arkeologian osasto on saanut tämän vuoden kenttätyöt päätökseen. Kenttätöitä tehtiin enemmän kuin edellisinä vuosina. Kaivaukset tuottivat paljon uutta tutkimustietoa. Löytöinä saatiin runsaasti tyyppillistä kivilautista esineistöä, mutta myös harvinaisuuksia.

Museoviraston omin tutkimusvaroin tehtiin kaivauksia Sauvon Korvalassa, Karijoen Susiluolassa ja Hiittisten Kyrksundetissa. Sauvon Korvalan vanhempaan roomalaisaikaan ajoittuva ruumiskalmisto on tuottanut tärkeää lisätietoa muuten hyvin vähälöytöisestä kaudesta (500 eKr.-0). Karijoen Susiluolan tutkimuksissa luolasta löytyi kiviesineitä, joiden raaka-aineet ja esinetyypit poikkeavat huomattavasti ennestään tunnetuista Suomen kivilauden löydöistä. Ne osoittavat että ihminen on oleskellut luolassa tai sen välittömässä läheisyydessä yli 70 000 vuotta sitten. Susiluolasta saadut tulokset ovat hyvin rohkaisevia ja tutkimukset jatkuvat ensi vuonna.

Kivilautista purukurnia ja kuparilevyjä kampakeraamiselta ajalta

Museoviraston koekaivausryhmät tutkivat yksityisten maankäyttösuunnitelmien johdosta yhteensä 14 kohdetta. Valtion työllistämisvaroin tehtiin tutkimuksia kymmenellä paikkakunnalla. Ylikiimingissä tutkittiin Vepsänkankaan asuinpaikkaa. Tutkimuksissa löytyi runsaasti kivilautista keramiikkaa sekä mm. useita purupihkakimpaleita, joissa erottuivat selvät hampaanjäljet.

Pohjois-Karjalassa jatkettiin kivilautisten asuinpainanteiden tutkimusta. Rantasalmen Ritokankaan talonpohjan todettiin olleen suorakaiteen muotoinen. Rääkkylän Vihin asuinpainanteiden alueelta löydettiin erittäin runsaasti tyyppillistä kampakeramiikkaa (n. 3300-2800 eKr.), erilaisia savikuvoita, kiviesineitä, kvartsi- ja piiesineistöä sekä palanutta luuta. Harvinaisimpia löytöjä Rääkkylästä ovat pienet kuparilevyn kappaleet, sillä myös ne ajoittuvat poikkeuksellisesti kampakeraamiseen aikaan. Rääkkylän löydöt toivat uutta tietoa metallinkäytön alkuvaiheista Suomessa.

Myös Outokummun Lintutornin asuinpaikan talonpohjan voi ajoittaa kampakeraamiseksi. Asuinpaikan runsaassa löytömaterialissa erikoisuuksia olivat luinen ongenkoukku ja liuskekivistä hiottu ongenkoukun varsi, johon koukku on voitu kiinnittää, sekä peukalonpään kokoinen poltetusta savesta tehty lintuidoli.

Rakentamisen vilkastuminen näkyy kaivausten määrässä

Rakennustoiminta on lisääntynyt ja se lisäsi myös viraston tämänvuotisia kenttätöitä. Mittavia pelastuskaivauksia tehtiin etenkin eteläisessä Suomessa. Lempäälässä toteutettiin tierakentamisen takia laajat kaivaukset Naarankalmanmäen rautakautisessa kalmistossa ja asuinpaikalla. Myös Vantaan Maarinkunnaan runsaslöytöisellä asuinpaikalla, joka ajoittuu kampakeraamisen kauden keski- ja loppupuolelle, n. 3300-2500 eKr, oli tutkittava alue tavanomaista laajempi. Pohjois-Suomessa tehtiin kaivauksia mm. Rovaniemen Sierilän tulevan voimalaitoksen vaikutusalueella.

Muinaisjäännösten perusinventointi suoritettiin viraston omilla tutkimusvaroilla Perniössä ja Karjalohjalla, joissa ei inventointeja ole tehty vuosikymmeniä. Lisäksi inventoitiin Raumalla, Kokkolassa, Kälviällä, Laihialla, Juuassa ja Tammisaaressa erilaisten maankäyttösuunnitelmien takia.

Museoviraston arkeologian osaston kenttätööt 1997

Kaivaukset (Aakkosjärjestyksessä kunnittain)

Espoo Rastasmäki Tähtimötie 3

Kiviröykkiön kaivaus 7.7.-1.8.1997

Tähtimötie 3:n röykkiö havaittiin keväällä 1997, jo aloitetun asuntorakentamisen keskellä, mutta vielä koskemattomana. Röykkiö oli suurehko, mutta melko matala, kivistä koottu, ja siinä erottuivat komeat kivekehät. Röykkiö ajoittuu todennäköisesti esihistorialliseksi. Löytöinä saatiin kvartsi-iskoksia ja pala kivikautista keramiikkaa. Löydöt tulivat röykkiön alla olleesta kulttuurikerroksesta, eivätkä ne välttämättä kuulu itse röykkiöön. Muuten röykkiö oli löydötön.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Esa Mikkola, p. (09) 405 0231

Eurajoki Irjanne

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 3.6.-13.6.1997

Eurajoen Rinne S:n kivikautista asuinpaikkaa koekaivettiin Rauma-Ulvila -voima-johtolinjauksen levennyksen alle jäävällä alueella. Hiekkakuoppa-alueella sijainnutta asuinpaikkaa tutkittiin voima-johtolinjauksen suoja-alueelta koeojin ja -kuopin yhteensä 90 m²:n alalta. Ainoina havaintoina paikalla sijainneesta asuinpaikasta saatiin talteen kvartsi-iskoksia, jotka löytyivät keskittyneesti läheltä nyt jo käytöstä poistetun hiekkakuopan seinämää.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Teija Nurminen, p. (09) 405 0249

Halikko Vuohikallio

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 3.9.-10.10.1997

Vuohikallion kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Helsinki -Turku -moottoritienlinjan välittömässä läheisyydessä. Kohde löydettiin vuonna 1995 tienlinjan inventoinnin. Rannankorkeuksien ja löytöjen perusteella kyseessä on kivikautinen, mahdollisesti mesoliittisesta kaudesta vasarakirveskulttuurin aikaan ulottuva asuinpaikka. Vuoden 1997 kaivausten löytöinä saatiin talteen keramiikkaa, kvartsi-iskoksia ja -kaapimia, palanutta luuta, taltan teelmä sekä kaunis tasataltta.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Esa Mikkola, p. (09) 405 0231

Hiittinen Dragsfjärd Kyrksundet

Myöhäisrautakautisen ja varhaiskeskiaikaisen kauppapaikan kaivaus 28.7.- 8.8.1997.

Lisätietoja: osastonjohtaja Torsten Edgren, p.(09) 405 0296

Hämeenlinna Kirstula Riihimäki

Rautakautisen polttokenttäkalmiston kaivaus 12.5.- 4.7.1997

Hämeenlinnasta Pälkäneelle johtavan kantatien 57 varressa tehtiin kaivauksia kevyen liikenteen väylän rakentamisen takia. Riihimäen polttokenttäkalmisto on tunnettu jo 1930-luvulta, mutta sen laajuus on jäänyt epäselväksi. Koekaivausten perusteella noin 1000 m²: alue on kokonaan muinaisjäännöstä. Kesällä 1997 siitä tutkittiin runsaat 150 m². Suurin osa säilyneestä muinaisjäännöksestä jää siis edelleen rauhoitukseen piiriin. Mäen laelle rajautuvan kalmiston lisäksi todettiin Vanajaveden suuntaan avautuvassa etelärinteessä laaja kiveys, terassimaisia muotoja ja asuinpaikkaan viittaava vahva kulttuurikerros.

Isokiviseen moreenimäkeen tehty laaja polttokenttäkalmisto ajoittuu löytöjen perusteella viikinkiajalle (800 - 1050 jKr.). Löydöt ovat varsin hyvin säilyneitä. Niiden joukossa on osia ainakin kahdesta hopeakoristeisesta rautamiekasta, toinen Suomessa harvinaista korumiekkamuotoa, keihäänkärki, veitsiä, puukkoja sekä kirves, hopeinen hevosenkenkäsolki, pronssisia solkia, renkaita sekä todennäköisesti vyölaiteen heloja. Vainajien varusteisiin liittyvät myös monet lasihelmien ja luuesineiden kappaleet. Muita löytöjä olivat saviastianpalat, tiivisteinä käytetty savi ja palamisesta syntynyt kuona.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Sirkka-Liisa Seppälä, p. (09) 405 0221

Karijoki Susiluola

Luolan kaivaus 2.-13.6.1997

Katso sivut 20-21

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Hans-Peter Schulz, p. (09) 405 0226

Kristiinankaupunki Räväsén

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.6.-27.6.1997

Räväsénin kivikautista asuinpaikka-aluetta uhkaa soranotto. Kohdetta on tutkittu vuodesta 1994. Räväsénin vanhin asutusvaihe sijoittuu tyypillisen kampakeramiikan aikaan n. 3200 eKr ja nuorin asutus kuuluu Pyheensillan vaiheeseen n. 2000 eKr. Vuoden 1997 kaivauksen merkittävin löytö oli punamultahauta, joka on ensimmäinen alueelta löytynyt hautaus. Hauta-antimista on säilynyt meripihkakoru ja siimanpaino. Muu löytöaineisto koostuu lähinnä erityyppisistä saviastianpaloista (mm. nuora- ja myöhäiskampakeramiikkaa) sekä kivilaji- ja kvartsimateriaalista (esineitä, ytimiä ja iskoksia).

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Vesa Laulumaa, p. (09) 405 0228

Lahti Renkomäki Ristola

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 4.8.-22.8.1997

Kaivauksen syynä oli Ristolán kivikautisen asuinpaikan välittömään läheisyyteen tehtävä kevyenliikenteen väylä. Koekuopituksen tuloksien perusteella kaivettiin pieni tasokaivaus ja kohde saatiin kokonaan tutkitua. Kaivauksissa todettiin, että alueella oli säilynyt vain pieni osa asuinpaikan reunaa pääosan jäätyä luultavasti Lahti-Hollola tien alle. Löydöt ovat lähinnä kvartsia. Ristolaa pidetään yhtenä Suomen vanhimmista asuinpaikoista, mutta sieltä ei ole mesoliittiselle ajalle sijoitettavia radiohiiliajoituksia. Vuoden 1997 hiilinäytteet ovat vielä ajoittamatta.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Vesa Laulumaa, p. (09) 405 0228

Lempäälä Naarankalmanmäki

Rautakautisen kalmiston ja asuinpaikan kaivaus 3.7.-12.9.1997

Lempäälän Naarankalmanmäellä tehtiin kaivauksia Helsingistä Tampereelle johtavan moottoritien rakentamisen takia. Vuonna 1994 inventoinnissa todetulta 0,4 hehtaarin laajuiselta muinaisjäännösalueelta tunnetaan kymmenkunta maansekaisista röykkiötä sekä muita rautakaudelle ajoittuvia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kesällä 1997 mäellä tehtiin muinaisjäännöksen laajuuden ja luonteen määrittämiseksi koekaivauksia sekä tutkittiin seitsemän röykkiötä. Tutkimusala oli yhteensä runsaat 500 m². Naarankalmanmäki jää kokonaan moottoritien alle ja sen tutkimuksia jatketaan ensi kesänä. Tutkituista röykkiöistä ainakin kaksi sisälsi hautauksia, jotka ajoittuvat todennäköisesti keskiselle tai nuoremmalle rautakaudelle (400 - 1100 jKr.). Löytöinä saatiin talteen muutamia pronssi- ja rautaesineitä, palanutta luuta, saviastianpaloja ja kuonaa. Osa löydöistä on peräisin röykkiökiveysten reunamilta paljastuneista tummista, paalunsijoiksi tulkituista läikistä.

Mäen keskiosassa todettiin rautakautiseen toimintaan liittyvä kulttuurikerros, josta saatiin talteen muutamia tunnistamattomia pronssiesineen kappaleita, saviastian-paloja ja kuonaa sekä jonkin verran luuta. Kulttuurikerroksesta tavattiin useita kive-yksiä ja niihin liittyviä, paalunsijoiksi tulkittuja noki- ja hiililäikkiä, joista muutamat si-sälsivät saviastianpaloja ja palanutta luuta. Jäännösten tarkoitus ja tarkka ajoitus on toistaiseksi epäselvä, mutta löydöt ja kulttuurikerros viittaavat keskiselle tai nuo-remmalle rautakaudelle ajoittuvaan asuinpaikkaan.

**Lisätietoja: kaivauksenjohtajat Eeva Raike, p. (09) 405 0228 ja
Sirkka-Liisa Seppälä, p. (09) 405 0221**

Outokumpu Lintutori

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus, 26.5.-27.6.1997

Outokummun Lintutorin asuinpaikka-alueelta Sysmäjärven rannalla tutkittiin asu-muspainanne, joka osoittautui nelionmuotoiseksi talonpohjaksi. Talon kummassakin lyhyessä päädyssä erottuivat selvät oviaukot. Outokummun Laavussuon asuinpai-kan ja Sätöksen asuinpaikan talonpohjissa havaittuja puurakenteita ei Lintutorin asumuksessa kuitenkaan tavattu.

Mielenkiintoista on, että asuinpaikka vaikuttaa puhtaalta tyypillisen kampakeramiin-kan asuinpaikalta, joten talonpohja on myös ajoitettavissa kampakeramiikseksi. Löytöinä saatiin kivesineistön lisäksi tyypillistä kampakeramiikkaa (Ka II:1), muu-tama pala varhaista kampakeramiikkaa (Ka I) sekä yksi pala itäistä kuoppakera-miikkaa. Erikoisia löytöjä olivat pieni lintuidoli, luinen ongenkoukku sekä piinuolen-kärjet.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Taisto Karjalainen, p. (09) 405 0222

Pello Kaaraneskoski

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.-30.6.1997

Kaaraneskosken kivikautisella asuinpaikalla kaivettiin valtion työllisyysohjelman ra-hoituksella. Asuinpaikka sijaitsee viettävällä hiekkakankaalla sorakuopan laidalla ja on jo osittain tuhoutunut. Korkeuden perusteella asuinpaikan ylempi osa on myö-häismesoliittinen. Alempi, toistaiseksi tutkimaton osa saattaa ulottua ajallisesti ke-raamiseen vaiheeseen. Aluetta tutkittiin koekuopituksella ja koeojilla. Löydöt koos-tuivat pääasiassa kvartsista ja joistakin liuske-esineen katkelmista. Selviä kiinteitä rakenteita ei löytynyt, mutta löytöjen tiheys ja löytöalueen laajuus viittaavat pitkäai-kaiseen asuinpaikkaan. Koelueiden lisäksi kaivettiin sorakuoppaan sortumassa ollut punamultaläikkä, jota epäiltiin haudaksi. Mitään esineistöä ei kuitenkaan löyty-nyt. Tutkimukset jatkuvat vielä kesällä 1998.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Jarmo Kankaanpää, p. (09) 405 0228

Pihtipudas Lahdentaus

Kivikautisten asuinpaikkojen koekaivauksia 4.-8.8.1997

Pihtipudas on tunnettu rikkaista kivikauden asuinpaikoista; pitäjässä on tehty arke-ologinen inventointi 1964 ja viimeksi 1996, jolloin löytyi useita ennestään tuntemat-tomia asuinpaikkoja, joitain pyyntikuoppasysteemejä ja muutama lapinraunio. Al-vajärven luoteispäässä pellolla oleva Lahdentauksen asuinpaikka on 1996 löytynyt, pellolla sijaitseva ilmeinen asuinpaikka, jonka koekaivauksella selvitettiin kohteen luonnetta ja säilymisastetta sekä alueen laajuutta. Paikalla lähes parisataa vuotta jatkunut viljely näyttää tuhonneen kivikautisia asumisjäänteitä pahasti; kvartsia ja muutamia hioinkatkelmia käsittävän löytöaineiston ohella todettiin verrattain run-saasti palaneita pieniä kiviä. Kohteen kokonaislaajuutta ei ollut mahdollista selvit-tää.

Mäen keskiosassa todettiin rautakautiseen toimintaan liittyvä kulttuurikerros, josta saatiin talteen muutamia tunnistamattomia pronssiesineen kappaleita, saviastianpaloja ja kuonaa sekä jonkin verran luuta. Kulttuurikerroksesta tavattiin useita kiveyksiä ja niihin liittyviä, paalunsijoiksi tulkittuja noki- ja hiililäikkeitä, joista muutamat sisälsivät saviastianpaloja ja palanutta luuta. Jäännösten tarkoitus ja tarkka ajoitus on toistaiseksi epäselvä, mutta löydöt ja kulttuurikerros viittaavat keskiselle tai nuoremalle rautakaudelle ajoittuvaan asuinpaikkaan.

Lisätietoja: kaivauksenjohtajat Eeva Raike, p. (09) 405 0228 ja

Sirkka-Liisa Seppälä, p. (09) 405 0221

Outokumpu Lintutorni

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus, 26.5.-27.6.1997

Outokummun Lintutornin asuinpaikka-alueelta Sysmäjärven rannalla tutkittiin asu-
muspainanne, joka osoittautui nelionmuotoiseksi talonpohjaksi. Talon kummassakin
lyhyessä päädyssä erottuivat selvät oviaukot. Outokummun Laavussuon asuinpai-
kan ja Sätöksen asuinpaikan talonpohjissa havaittuja puurakenteita ei Lintutornin
asumuksessa kuitenkaan tavattu.

Mielenkiintoista on, että asuinpaikka vaikuttaa puhtaalta tyypillisen kampakeramiin-
kan asuinpaikalta, joten talonpohja on myös ajoitettavissa kampakeraamiseksi.
Löytöinä saatiin kivesineistön lisäksi tyypillistä kampakeramiikkaa (Ka II:1), muu-
tama pala varhaista kampakeramiikkaa (Ka I) sekä yksi pala itäistä kuoppakera-
miikkaa. Erikoisia löytöjä olivat pieni lintuidoli, luinen ongenkoukku sekä piinuolen-
kärjet.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Taisto Karjalainen, p. (09) 405 0222

Pello Kaaraneskoski

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.-30.6.1997

Kaaraneskosken kivikautisella asuinpaikalla kaivettiin valtion työllisyysohjelman ra-
hoituksella. Asuinpaikka sijaitsee viettävällä hiekkakankaalla sorakuopan laidalla ja
on jo osittain tuhoutunut. Korkeuden perusteella asuinpaikan ylempi osa on myö-
hämesoliittinen. Alempi, toistaiseksi tutkimaton osa saattaa ulottua ajallisesti ke-
raamiseen vaiheeseen. Aluetta tutkittiin koekuopituksella ja koeojilla. Löydöt koos-
tuivat pääasiassa kvartsista ja joistakin liuske-esineen katkelmista. Selviä kiinteitä
rakenteita ei löytynyt, mutta löytöjen tiheys ja löytöalueen laajuus viittaavat pitkäai-
kaiseen asuinpaikkaan. Koealueiden lisäksi kaivettiin sorakuoppaan sortumassa
ollut punamultaläikkä, jota epäiltiin haudaksi. Mitään esineistöä ei kuitenkaan löyty-
nyt. Tutkimukset jatkuvat vielä kesällä 1998.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Jarmo Kankaanpää, p. (09) 405 0228

Pihtipudas Lahdentaus

Kivikautisten asuinpaikkojen koekaivauksia 4.-8.8.1997

Pihtipudas on tunnettu rikkaista kivikauden asuinpaikoista; pitäjässä on tehty arke-
ologinen inventointi 1964 ja viimeksi 1996, jolloin löytyi useita ennestään tuntemat-
tomia asuinpaikkoja, joitain pyyntikuoppasysteemejä ja muutama lapinraunio. Al-
vajärven luoteispäässä pellolla oleva Lahdentauksen asuinpaikka on 1996 löytynyt,
pellolla sijaitseva ilmeinen asuinpaikka, jonka koekaivauksella selvitettiin kohteen
luonnetta ja säilymisastetta sekä alueen laajuutta. Paikalla lähes parisataa vuotta
jatkunut viljely näyttää tuhonneen kivikautisia asumisjänteitä pahasti; kvartsia ja
muutamia hioinkatkelmia käsittävän löytöaineiston ohella todettiin verrattain run-
saasti palaneita pieniä kiviä. Kohteen kokonaislaajuutta ei ollut mahdollista selvit-
tää.

Pihtiputaan Madeneva on arkeologisesti tunnettu asuinpaikka. Se sijaitsee Alvajärven ja Koliman välisen veisistökapeikon, Heinäjoen varrella. Kohde löytyi 1950-luvun alussa rautatietä rakennettaessa, jolloin ratalinjalla tehtiin tutkimuksia. Niiden jälkeen ei muita tutkimuksia ole tehty ja esim. asuinpaikan laajuus ei ole tarkemmin tiedossa. Yksittäisiä esineitä ja mm. saviastianpaloja on löytynyt vielä 400-500 m:n päästä ratalinjasta itään olevien omakotitalojen tonteilta.

Koekaivauksia jatketaan tulevina kesinä. Kesän 1997 koekuopituksessa todettiin kulttuurimaata, liesikiveys, kvartsia ja palanutta luuta muinaisella rantatörmällä radan itäpuolella. Radan länsipuolella vanhojen hiekkakuoppien reunoilla ja äestetyllä metsämaalla oli näkyvissä asuinpaikkalöytöjä. Kaivaukset tehtiin Museoviraston ja Pihtipudas-Seuran organisoimien paikallisten harrastajien yhteistyönä.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Mirja Miettinen, p. (09) 405 0251

Polvijärvi Sotkuma

Historiallisen ajan asuinpaikan kaivaus 2.-20.6.1997

Polvijärven Sotkuman kylän kohteella Kylänlampi 2 kaivettiin työllisyysvaroin historiallisen ajan asuinpaikkaa. Paikalta oli aiemmin löydetty karjalaista/slaavilaista vääntöpyörällä tehtyä keramiikkaa, jota on ainakin osin pidetty rautakautisena. Kaivauksilla haluttiin selvittää, onko Sotkuman pysyvä maanviljelysutus alkanut jo rautakauden puolella vai 1400-luvun lopulla, kuten varhaisista verokirjoista on voitu päätellä. Kaivauksilla tutkittiin useita peltomullan alla säilyneitä tulisijoja ja muutamia rakennuksen paalunsijoja. Löytöinä saatiin em. karjalaisen keramiikan lisäksi runsaasti palanutta savea, joitakin metalliesineitä ja luumateriaalia. Samasta löytöyhteydestä löydettiin myös 1700-luvun rahoja. Ilmeisesti tällä kohteella kyse on nimenomaan 1700-luvun asutuksesta ja myös keramiikka ajoittunee samaan aikaan. Kaivaukset jatkuvat Polvijärvellä työllisyysvaroin seuraavat kaksi vuotta.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Petro Pesonen, p. (09) 405 0222

Polvijärvi Rukoushuone

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 23.-27.6.1997

Sotkuman ortodoksisen rukoushuoneen eteläpuolella olevalla kivikautisella asuinpaikalla tehtiin työllisyysvaroin lyhyt koekaivaus, jossa selvitettiin asumuspainannekohteen ikää, luonnetta ja laajuutta. Asuinpaikalla on 4-5 asumuspainannetta. Löytöinä saatiin mm. varhaista asbestikeramiikka, tyypillistä kampakeramiikkaa ja Pöljän asbestikeramiikkaa sekä piinuolenkärki.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Petro Pesonen, p. (09) 405 0222

Porvoo Munkby Böle

Kivi- ja varhaismetallikautisen asuinpaikan kaivaus 2.6.-1.8.1997

Porvoon Bölessä on kaivettu vuodesta 1949 kaikkiaan 11 kesänä asuinpaikkaa, joita on löytöjä varhaiskampakeramiikasta (4200 eKr.) rautakautteen asti. Kesällä 1997 Bölessä kaivettiin valtatie 7:n levennyksen takia välillä Harabacka-Koskenkylä. Kaivettu asuinpaikan osa ajoittui löytöjen perusteella nuorakeraamiselle ajalle ja varhaismetallikaudelle. Valtaosa löydöistä on saviastianpaloja, alueen länsiosassa on myös erittäin paljon savitiivistettä ja muina löytöinä on kaapimia, kiviesineitten katkelmia, jauhinalusta, kuutiokiviä, iskoksia, jauhinalusta ja pronssirengas. Kiinteitä rakenteita olivat kaksi tulisijaa, likamaakuopat, paalunjäljet ja kaksi rakennuksen pohjaa. Toisessa rakennuksessa oli ollut savella tiivistetyt seinät ja katto, toisessa ei.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Nina Strandberg, p. (09) 405 0249

Puumala Karkianiemi*Kivikautisten asuinpaikkojen kaivauksia 1.-30.9.1997*

Puumalan kaakkoisosassa Karkianiemen kivikautisella asuinpaikka-alueella tehtiin koekaivauksia valtion työllisyysvaroin. Tutkimusala käsitti koekuopitusta ja koeojia lähes kilometrin pituisella rantakaistaleella, yhteensä n. 280 m²:n alan. Löydöt olivat pääasiassa tyyppillistä kampakeramiikkaa ja kvartsiaineistoa, vähäisessä määrin piittä, mm. pari nuolenkärkeä sekä palanutta luuta. Vain yksi pala asbestikeramiikkaa löytyi irtolöytönä. Tutkimusten perusteella voidaan Karkianiemeä luonnehtia kivikautiseksi leiripaikkasikermäksi, josta puuttuvat selvät kulttuurikerrokset ja asuinpaikan selvä ydinalue. Pysyvemmän asutuksen jälkiä on haettava muualta Puumalasta, jossa työllisyyskaivaukset jatkuvat vuoteen 1999.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Kaarlo Katiskoski, p. (09) 405 0230

Rantasalmi Ritokangas*Kivi- ja metallikautisen asuinpaikan kaivaus 1.-30.9.1997*

Ritokankaalla kaivettiin laajasta kivikautisesta asuinpaikasta yksi asuinpainanne, joka kuului neljän painanteen ryhmään. Alueen maastossa on selkeästi nähtävissä muinaisen Saimaan rantaterasseja ja vesistön pinnan vaihtelusta johtuvia maastonmuotoja. Ritokankaan löytövyöhyke ulottuu usean, eri korkeudella sijaitsevan terrassin alueelle, joten kolmen vuoden projektissa on mahdollista tutkia kivikauden lopun ja varhaismetallikauden taitekohtaa. Projektin ensimmäisessä kaivaustutkimuksessa keskityttiin kivikautiseen talopainanteeseen, joskin koekuopitusta tehtiin jo myös nuoremmille terasseille. Kaivauslöytöinä saatiin kampa- ja Pöljän keramiikkaa, joista jälkimmäistä kahta eri varianttia. Kiviesineistössä oli mm. siimanpainoja, kirveitä ja talttoja. Ritokankaan asuinpainanteessa havaittiin nelionmuotoinen asuinrakenteen muoto, jossa oli myös joitakin hiili- ja nokialueita jäänteinä rakenteista. Koekuopituksessa löytyi kvartsi-iskoksia alemmalla terassilla, jossa oli myös painanne. Ritokankaan asumus oli perustettu erittäin kiviseen maastoon. Muissa tutkituissa Pohjois-Karjalan neoliittisissa asumuksissa maaperä on ollut hienoa hiekkaa. Maaston koostumus on voinut vaikuttaa asumuksen rakenteellisiin seikkoihin.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Taisto Karjalainen, p. (09) 405 0222

Rovaniemen mlk, Sierilän voimalaitosalue*Koekaivauksia, tarkastuksia ja inventointia 1.7.-3.8.1997*

Kemijoki Oy:n suunnitteleman Sierilän voimalaitoksen vaikutusalueella suoritettiin kolme koekaivautusta sekä arkeologisten kohteiden tarkastuksia ja etsintää. Koekaivauskohteista mahdolliseksi kivikautiseksi asuinpaikaksi luetteloitu ROVANIEMI 476 LAPINSAARI todettiin löydöttömäksi ja kivikautinen asuinpaikka ROVANIEMI 103 SUVANTO tuhoutuneeksi (lukuunottamatta kohteeseen alun perin kuulumatonta mahdollista kodanpohjaa). Kivikautinen asuinpaikka ROVANIEMI 61 OLLONEN osoittautui myös osittain tuhoutuneeksi, mutta kohteesta saatiin kuitenkin jonkin verran varhaisneoliittisia löytöjä etenkin yhteen koekuoppaan sattuneesta, peltomultakerroksen alla säilyneestä tulisijan pohjasta. Löytöihin kuuluu Sär 2 -keramiikkaa sekä liusketta ja kvartsia, lisäksi Ollosen nuorelta isännältä Pentti Kaihualta saatiin sädekiviliuskeesta valmistettu tuura, joka oli löytynyt talon manskikamasta. Koekaivettujen kohteiden lisäksi tarkastettiin kaksi muuta kohdetta, joista toisen todettiin olevan turvassa patoaltaan vaikutuksilta ja toinen todettiin ilmeiseksi irtolöytöpaikaksi. Lisäksi suoritettiin muinaisjäännösten etsintää, mutta uusia kohteita ei löytynyt. Alue vaatii vielä lisätutkimuksia.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Jarmo Kankaanpää, p. (09) 405 0228

Rääkkylä Sintsi Vihi 1*Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1.9.-3.10.1997*

Vihin pääasiassa tyypillisen kampakeramiikan aikaan ajoittuvalla asuinpaikalla on todettu kymmenen suurta (n. 10 x 8 m) asumuspainannetta sekä useita pieniä, pyöreitä painanteita. Kaivauksin tutkittiin kokonaan yksi suuri painanne sekä yksi puoli. Lisäksi kaivettiin neljännes yhdestä pienestä painanteesta. Asumuksen pohjat erottuivat kaivauksen kuluessa tummana likamaa-alueena, varsinaisia kiinteitä rakenteita ei havaittu. Muutama, mahdollisesti asumuksien sisään tehty punamulta-hautaus tutkittiin. Asumuspainanteiden alueelta löydettiin erittäin runsaasti tyypillistä kampakeramiikkaa, erilaisia savikuvioita, kivesineitä (mm. nuolenkärkiä, talttoja, koukunvarsia, siimanpainoja ja reikäkivi), kvartsi- ja piiesineistöä, meripihkakoruja sekä palanutta luuta. Epätavallisimpia ovat kuparilöydöt (9 kpl), jotka ovat pieniä, osin hapertuneita levyisiä. Tyypillisen kampakeramiikan aikaan ajoittuvia varhaisia metallilöytöjä on tätä ennen Suomesta vain Polvijärveltä ja Kerimäeltä.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja **Petro Pesonen, (09)4 05 0222**

Sauvo Korvala*Rautakautisen kalmiston kaivaus 2.6.-30.6.1997*

Sauvon Korvalassa jatkettiin vanhemmalta roomalaisajalta peräisin olevan kalmiston kaivauksia.

Tämän vuoden tutkimuksien jälkeen alueelta on tutkittu yhdeksän ruumishautaa, joista yksi oli hiekkakivilaatoista koottu paasiarkkuhauta ja muut suorakulmaisten kivikehien rajaamia hautoja. Vainajista oli jäänyt jäljelle enää vain hautoihin laitetut esineet: rannerenkaita, keihäänkärkiä, putkikirveitä, veitsiä, sirppejä ja sormus.

Korvalan kalmiston tutkimukset jatkunevat ensi vuonna. **Lisätietoja:**

kaivauksenjohtaja Marianne Schauman-Lönnqvist, p. (09) 405 0268

Sipoo Hindsby*Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1.-5.9.1997*

Sipoo-Vantaa - maakaasuputken linjaukselta koekaivettiin harrastaja-arkeologien tänä keväänä löytämää asuinpaikkaa. Kohde osoittautui ilmeisesti pienialaiseksi mesoliittiseksi asuinpaikaksi, joka poikkeuksellisesti sijaitisi savimaalla. Löytöinä otettiin talteen kvartsia ja palasia eteläsuomalaisesta tasataltasta.

Kohteen tutkimuksia jatketaan ensi keväänä.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja **Jan Fast, p. (09) 40 501**

Suomussalmi Salonsaari*Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1.-30.7.1997*

Salonsaaren asuinpaikka sijaitsee Kiantajärven rantaviivan tuntumassa.

Alueella on rakennuspaineita. Kaivauksissa löytynyt esineistö osoitti, että kyseessä on kivikautinen leiripaikka, jossa löydöt olivat pesäkkeissä. Löydöt koostuivat kvartsi-iskoksista ja -esineistä, muista kivesineistä (mm. talttoista) sekä palaneesta luusta.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja **Oili Räihälä, p. (09) 405 0223**

Sysmä Hovila*Rautakautisen löytöpaikan koekaivaus 9.-13.6.1997*

Sysmän Hovilan mailta tunnetaan ennestään useita kuppikiviä, jotka sijaitsevat Majutveden länsirannalla runsaan kilometrin kirkosta etelään. Kysymyksessä on Sysmän rautakautisen asutuskeskittymän eteläosa, joka kuppikiviä lukuunottamatta on tutkimatonta.

Paikallisen harrastajan kesällä 1996 löytämien viikinkiaikaisten esineiden löytöalueella tehtiin koekaivaus ilmeisen ennestään tuntemattoman rautakautisen kalmiston paikallistamiseksi. Löydöt ovat laajaan laidunhakaan kuuluvalta matalalta kallioiselta mäenharjanteelta, jolla erottuu useita kiven- ja maansekaisia kumpuja. Kolmeen kumpuun tehdyt koekuopat osoittivat ainakin niiden olevan eri ikäisiä historiallisen ajan uuniperustoja. Palaneiden kivien, tiilenpalojen ja saven lisäksi löytyi verrattain runsaasti palamattomia eläinten luita, lasia, posliinia, savipiipunkatkelmia, nauloja ja erilaisia rautakatkelmia.

Harjanteen laella olevalta tasaisemmalta alueelta heti ruohoturpeen alta löytyi tasavartinen viikinkiaikainen solki ja toisen samanlaisen katkelma sekä punnus. Ne ovat samanaikaisia kuin edellisenä vuonna löytyneet ketjunjakaja, spiraalinmuotoiset ketjunktajajat, kupurasolki ja rengaskuolaimet viittaavat selvästi kalmistoon. Toisaalta mäeltä löytyi koekaivauksissa muutakin aineistoa: 1600-1800-luvun rahoja, nappeja, nauloja, veitsiä jne., kaikki historialliselta ajalta. Kalmistoon kuuluvia rakenteita ei löydetty eikä sen tarkka sijainti selvinnyt koekaivauksissa, joita jatketaan 1998. Kaivaus tehtiin Museoviraston ja Sysmän Kotiseutu-yhdistyksen yhteistyönä vapaaehtoisella kaivajatyövoimalla.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Mirja Miettinen, p. (09) 405 0251

Taipalsaari Vaateranta

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.6.-27.6.1997

Taipalsaaren Vaaterannan kivikautisella asuinpaikalla tehtiin tutkimuksia valtion työllisyysohjelman rahoituksella. Paikka on löydetty jo 1920-luvulla. Kaivaustutkimuksia siellä on tehty 1930- ja 1970-luvuilla, jolloin alueelta tutkittiin myös punamultahautoja. Tämän vuoden tutkimuksissa asuinpaikkalöytöjä tuli lähes 200 metrin matkalta, kapealta alueelta muinaisen Suur-Saimaan rannan suuntaisesti. Löydöt käsittivät pääasiassa tyyppillistä kampakeramiikkaa, epineoliittista asbestikeramiikkaa ja mahdollisesti varhaista kampakeramiikkaa sekä kvartsiaineistoa, piitä ja palanutta luuta. Asuinpaikan alueelta tavattiin myös kuusi punamultahautaa sekä kaksi mahdollista hautaa. Ne kuuluvat osana samaan kalmistoon, jota Jouko Rätty tutki 1971. Haudat olivat itä-länsi-suuntaisia. Kahdesta haudasta löytyi meripihkariipuksia, toisesta kaksi lieriömäistä riipusta ja toisesta kolme riipusta. Kaivausten perusteella Vaaterannan muinaisjäännealueelta voitiin hahmottaa asuinpaikan rikas ydinalue, jolla myös punamultahaudat sijaitsivat, sekä vähälöytöisemmät reunalueet. Vaaterannan tutkimusten yhteydessä löydettiin myös ennestään tuntematon kalliomaalaus Kannuksen linnavuoren seinämästä.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Kaarlo Katiskoski, p. (09)4 05 0230

Vantaa Maarinkunnas

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 7.7.-31.8.1997

Vantaan Maarinkunnaan kivikautista asuinpaikkaa tutkittiin rakennushankkeen vuoksi. Kohde osoittautui erittäin runsaslöytöiseksi - kuten muutkin Keravanjoen varrella aiemmin kaivetut asuinpaikat (Stenkulla, Sandliden, Jokiniemi). Kulttuuri-kerros oli paikoin lähes olematon, paikoin jopa metrin paksuinen. Löytöaineisto koostui pääasiassa tyyppillisestä ja myöhäiskampakeramiikasta, jotka ajoittavat asuinpaikan välille noin 3300-2500 eKr. Lisäksi löytyi muutama pala nuorakeramiikkaa ja asbestikeramiikkaa (mahdollisesti Pöljän keramiikkaa). Savi-idoleita ja niiden katkelmia löytyi runsaasti. Meripihkariipuksia löytyi muutama, myös v-porauksellinen meripihkanappi. Kivilajiesineitä olivat mm. kirveet, taltat ja kynsitaltat, siimanpainot, ruodollinen nuolenkärki sekä reikäkiven teelmä. Piiesineistöä edustavat nuolenkärjet, kaapimet ja veitset.

Kvartsia löytyi suhteellisen vähän: muutama ruusukvartsikaavin iskosten lisäksi. Myös palaneet luut ja hiiltyneet pähkinänkuoret kuuluivat löytöaineistoon.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Sirpa Leskinen, p. (09) 405 0223

Ylikiiminki Vepsänkangas

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 28.5.-27.6.1997

Ylikiimingin Vepsänkankaan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee käytöstä poistetun hiekkakuopan reunalla ja sitä uhkaa sortuminen. Kohde löytyi maastotarkastuksessa kesällä 1989. Paikalla on suoritettu pienimuotoisia koekaivauksia vuosina 1992 ja 1996. Kesän 97 tutkimusten tarkoituksena oli pelastaa asuinpaikan sortuvia osia hiekkakuopan reunalta, sekä määrittää muinaisjäännöksen laajuutta ja luonnetta. Tasokaivauksen lisäksi koekuopitettiin aluetta n. kolmen hehtaarin laajuudelta. Hiekkakuoppa on tuhonnut asuinpaikasta ainakin kolmanneksen. Lähes koko tutkimusalueelta saatiin talteen kivikautisia asuinpaikkalöytöjä: Sär 1 -tyylin varhaista kampakeramiikkaa, kvartsi- ja kivilajiesineitä ja -iskoksia, purupinkaa ja palanutta luuta. Intensiivisin asuinalue vaikuttaa sijainneen n. 200 - 50 metrin laajuisella alueella aivan muinaisen rantaterassin tuntumassa. Paikalla on asuttu n. 6000 vuotta sitten.

Kaivauksia jatketaan kesällä 1998 valtion työllisyysohjelman kaksivuotisen rahoituksen turvin. Pyrkimyksenä on pelastaa loput uhanalaiset asuinpaikan osat ja varmistaa muinaisjäännösalueen laajuus.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Satu Koivisto, p. (09) 405 0223

Yli-Ii Purkajasuo

Kivikautisen pyyntipaikan ja asuinpaikan kaivaus 24.7.-27.9.1997

Purkajasuo sijaitsi meren rannalla n. 5300 vuotta sitten. Alue oli tuolloin matala salmi lijoen suun pohjoispuolella. Muinaisen lahden kaakkois- ja lounaisrannalla on ollut asutusta. Alueelta on kartoitettu yli 50 kodanpohjaa. Neljän radiohiiliajoituksen ja rannansiirtymiskronologian perusteella alueella oli ihmistoimintaa välillä 3600 ja n. 3000 cal BC. Muinaisjäännösalueen kokonaislaajuus on n. 30 ha. Vuosina 1996-97 kaivettiin yht. 520 m², joista suolla 340 m². Maaperäkartoitus kattoi n. 20 ha:n alueen, yhteensä tehtiin 350 koekuoppaa ja kairausta. Purkajasuon etelälaidalla olevassa asuinpaikassa avattiin n. neljännes soraan kaivetusta asumuksen pohjasta, josta löydettiin mm. Pöljän keramiikkaa. Entisestä merensalmesta puujäännöksiä on löydetty tähän mennessä 12 ha:n alalta. Puurakenteet jäivät asutuksen loppuvaiheessä tulvan alle. Niiden päälle on kerrostunut 1-1,5 m hiekkaa. Alue on pysynyt jatkossakin kosteana suokerroksen muodostumisen takia. Puulöytöjä on dokumentoitu yhteensä 1660. Suurimmat löytöryhmät ovat mäntyliisteitä sekä mänty- ja lehtipuupaaluja. Liisteritiloita on yhteensä kuusi, kaikissa on tuohisiiteitä. Lisäksi löytyi erilaisia puuesineitä. Puut ovat suurimmaksi osaksi peräisin tuhoutuneista kala-aidoista. Vuonna 1997 aloitettiin Iijokilaakson inventointi välillä Purkajasuo-Pahkakoski, jolloin löytyi viisi uutta kivikautista asuinpaikkaa. Korvalan ja Kierikin voimalan välinen alue lijoen pohjoispuolella kartoitettiin. Alueelta löytyi yhteensä 125 asumuksen pohjaa.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Hans-Peter Schulz, p. (09) 405 0226

Museoviraston koekaivausryhmät (ryhmä 1 ja ryhmä 2)**Ryhmä 1****Kangasala Toikkola Jauhia***Polttokenttäkalmiston koekaivaus 16.-19.6.1997, 11.-22.8.1997*

Kalmisto ajoittunee lähinnä viikinkiaikaan. Kalmiston päällä sijaitsevan omakotitalon laajennuksen johdosta kaivettiin pintaosistaan tuhoutunutta kalmistoaluetta noin 30 m². Kalmisto on perustettu luontaisestikin kivikkoiselle mäelle, mitään selkeitä rakenteita ei havaittu. Löytöinä tuli mm. tasavartinen solki, runsaasti lasimassahelmiä, muutama soljen neula, jokunen pronssispiraali, rautaesineiden kappaleita, saviastian palasia, palanutta luuta ja joitakin koristeltuja luuesineen kappaleita. Tontilla jatketaan tutkimuksia mikäli omistaja purkaa ulkorakennusta tai kaivaa talon itäpuolelta pihaluettua.

Kaustinen 2 Kangas*Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.-13.6.1997*

Laaja asuinpaikka-alue, jolla on hienosti säilyneitä kodanpohjia yli sata sekä punamultahautakalmisto. Omakotitalohankkeitten vuoksi koekaivettiin kahdella lähekkäisellä tontilla. Pellolla oleva alue todettiin ilmeisesti kynnössä tuhoutuneeksi, sillä huolimatta suhteellisen runsaista pintalöydöistä ei kyntökerroksen alla ollut kulttuurimaata eikä löytöjä. Toisella omakotitontilla saatiin koekuoppien avulla määritettyä muinaisjäännöksen laajuutta metsämaassa ja todettiin asuinpaikan ulottuvan lähes koko tontin alueelle; tontilla on yksi asumuspainanne sekä koekuopasta 30 cm:n syvyydellä esille tullut tulisijan pinta. Löytöinä saatiin kivikautista asuinpaikkamateriaalia

Lempäälä Mottinen*Rautakautisen kalmiston koekaivaus 28.7.-8.8.1997*

Lempäälän keskustassa olevan tilan alueelta on inventoinnissa löytynyt merkkejä sekä rautakautisesta että kivikautisesta asutuksesta. Tilan eteläosa rajautuu Valkeakoski-tiehen, jonka alta on saatu runsaasti kalmistolöytöjä. Alueen kaavoitus-paineista johtuen aloitettiin tilan alueen koekaivaukset, jotka kesantona olevan peltoalueen osalta tehtiin kaivinkoneen avustuksella ja muualla koekuopilla. Tilan tultilta osa-alueelta ei ns. Mottisenniemen peltoalueelta saatu esihistoriallisia löytöjä, mutta pellon viereiseltä pieneltä mälikumpareelta todettiin osittain vaurioitunut polttokenttäkalmisto.

Liperi Juvonen*Varhaismetallikautisen asuinpaikan koekaivaus 14.-25.7.1997*

Omakotitalon laajennuksen alta kaivettiin noin 60 neliön alue tasokaivauksena. Löytöinä saatiin kulttuurikerroksen värien ja mahdollisen tulisijan jäänteiden lisäksi Luukonsaaren -tyypin keramiikkaa, kvartsia ja palanutta luuta. Tontin ja naapuritonttien alueella on todettu 1950-luvun kaivauksissa runsaslöytöinen, mutta lähemmin rajaamaton asuinpaikka-alue. Omakotitalon tonttia on muokattu runsaasti.

Ristiina Honkamäki*Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 19.-30.5.1997*

Asuinpaikkaa uhkaavat kesämökkirakentaminen ja tienteko. Laajemmalla asuinpaikkaterassilta jo aivan pintakerroksesta tuli runsaasti löytöjä sekä mm. tulisijan pinta. Suppealta erilliseltä asuinpaikkaterassilta on niukemmin löytöjä, mutta sen sijaan koekuopista päätellen mahdollisia rakenteita. Koekaivaus ja kaivaus mökki-tielinjalle jäävällä alueella jäivät kesken.

Vammala Kutala Vanhamoisio*Rautakautisen asuinpaikan koekaivaus 23.6.-10.7.1997*

Pipon talon maalla Vanhamoision pellolla olleessa pienessä metsäsaarekkeessa aloitettiin tutkimukset soramontun reunalla olevan muinaisjäänneksen tutkimiseksi. Maanomistaja haluaa tasoittaa alueen pelloksi. Pienellä säilyneellä alueella todettiin asuinpaikkajäänteitä: kiveystä ja tummaa kulttuurimaata, joskin pahoin vaurioituneena. Löytöinä tuli saviastian palasia, savitiivistettä ja palanutta savea, muutama siru palanutta luuta sekä häiriöttömästi löytökontekstista osin suurehkon kiven, osin pienempien kivien alla palamattomana todennäköisesti possun luut.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Päivi Kankkunen, p. (09)405 0254**Ryhmä 2****Enonkoski Kotkuinniemi***Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2.-13.6.1997*

Kivikautisen asuinpaikan kohdalle oli suunniteltu omakotitalon rakentamista. Kaivauslöydöt (mm. kampakeraamiikkaa ja kvartseja) tulivat kapealta vyöhykkeeltä, muinaisen rantatörmän päältä. Asuinpaikka jatkuu todennäköisesti myös rakennustontin länsipuolelle. Kohteen rakennushankkeet ovat tällä hetkellä rauenneet, joten tutkimustarvetta ei toistaiseksi ole.

Kolari Kurtakko uimaranta*Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1.-6.9.1997*

Koekaivausten perusteena oli kivikautisen asuinpaikan toteaminen ja sen laajuuden määrittäminen. Lisäksi selvitettiin kuinka paljon alueen yleisen uimarannan käyttö on tuhonnut asuinpaikkaa. Löytöinä oli vain kvartsia ja palanutta luuta eli kohde ajoittuu esikeraamiseen aikaan.

Maalahti Kopparbacken*Rautakautisen polttokalmiston ympäristön koekaivaus 11.-22.8.1997*

Tunnetun rautakautisen polttokalmiston lähialueelle oli maanomistaja suunnitellut pellonlaajennusta. Koekaivauksissa alueelta löytyi runsaasti nykyaikaisen maataloustoiminnan jättämiä esineitä ja rakenteita. Näiden lisäksi löytyi rautakautisista esineistöä: tasavartinen pronssisolki ja kaksi sormusta (toinen hopeaa). Löytöaineistossa oli myös runsaasti palaneita luuta. Toistaiseksi ei tiedetä ovatko ne ihmisen tai eläinten luuta. Alue jätettiin toistaiseksi rauhoitetuksi ja jatketaan mahdollisesti ensi vuonna.

Pihtipudas Peukaloiskangas 6*Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 30.6.-18.7.1997*

Kivikautisen löytö- ja asuinpaikan kohdalle oli suunniteltu kesämökkirakennus. Koekaivauksissa todettiin kivikautisen asuinpaikan sijaitsevan korkeammalla kuin rakennuspaikka, joten rakentamiselle ei ole estettä. Jäljellä oleva asuinpaikka-alue jäi rauhoitetuksi.

Pihtipudas Pohjoisniemi*Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 21.-25.7.1997*

Kivikautisen löytöpaikan kohdalle oli suunniteltu kesämökkirakennus. Koekaivauksissa ei löytynyt mitään kivikautiseen asutukseen viittaavaa.

Sipoo Keskitalo

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 25.-29.8.1997

Kivikautisen löytöpaikan läheisyyteen oli suunniteltu asuinrakennus. Alueen maaperä oli savea eikä koekuopista löytynyt mitään kivikauteen viittaavaa.

Toholampi Särkimäki

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 16.6.-27.6.1997

Kivikautisen löytöpaikan kohdalle oli suunniteltu omakotitalon laajennus. Aikaisemmat kivesineet olivat tulleet 1940-luvulla omakotitalon perustuksia kaivettaessa. Koekaivauksissa ei löydetty enää merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta.

Tuusula Valluntie

Kiviröykkiön kaivaus 13.-15.5.1997, 27.5.1997

Valluntien kiviröykkiön kohdalle on suunniteltu tie. Kohde tarkastettiin pintapuolisesti syksyllä 1996, jolloin sen yksityiskohtaisia rakenteita ei voitu selvittää. Röykkiö muistutti ehjää rautakautista hautaröykkiötä. Röykkiö osoittautui kiuasmaisen uunin jäännökseksi.

Lisätietoja: kaivauksenjohtaja Simo Vanhatalo, p. (09) 405 0254

Inventoinnit

Juuka

Kaava-alueen inventointi 6.-18.10.1997

Museovirasto inventoi Pielisen rantaosayleiskaava-alueen ja Nunnanlahden osayleiskaava-alueen. Juuan kunnassa on Pielisen rantoja useita kymmeniä kilometrejä eikä kunnan alueella ole tehty arkeologisia tutkimuksia sitten 1970-luvun alun. Niinpä yleiskaavoituksen yhteydessä Juuan kunta päätti tilata Museovirastolta arkeologisen inventoinnin, jossa keskityttiin varsinkin Juuan mantereen puolen rantoihin n. 200-300 metrin etäisyydellä Pielisen rannasta. Huolimatta pyyntikulttuurin asutukselle varsin epäedullisesta kivikkoisesta maaperästä, kunnan alueelta todettiin 14 ennestään tuntematonta kivikautista asuinpaikkaa, joista suurin osa lie-
nee mesoliittisia. Lisäksi kunnan alueelta saatiin inventoinnin aikana kolme kivikautista irtolöytöä. Inventoinnissa rekisteröitiin myös joitakin historiallisen ajan muinaisjäännöksiä, kuten tervahautoja, hiilimiiluja ja raudanvalmistuspaikka.

Lisätietoja: inventoija Petro Pesonen, p. (09) 405 0222

Karjalohja

Kunnan perusinventointi 1.10.-31.10.1997

Karjalohjan kunnassa edellisen inventoinnin oli tehnyt vuonna 1937 Väinö Maajoki. Nyt satiin suurin osa ennestään tunnetuista kohteista tarkastettua. Osaa vanhoista kohteista ei voitu enää paikallistaa.

Inventoinnin yhteydessä löydettiin muutama uusi kivikautinen asuinpaikka sekä muutama, luultavasti viljelyyn liittyvä röykkiö. Lisäksi käytiin tarkastamassa joitain kivesineiden löytöpaikkoja. Inventointilöytöinä saatiin talteen kvartsia, sekä maanomistajien luovuttamia irtolöytöjä, mm. kourutaltoja ja kirveitä.

Lisätietoja: inventoija Kaarlo Katiskoski, p. (09) 405 0230

Kokkola*Tielinjainventointi 2.6.-13.6.1997*

Kokkolan ja Kälviän kuntien alueella inventointiin VT 8:n Kokkolan ohikulkutien linjausvaihtoehtoja. Linjausalueilta löydettiin muutamia ajoittamattomia röykkiöitä, kiviaitoja ja historiallisen ajan rakennelmia.

Lisätietoja: aluevalvoja Mirja Miettinen, p. (09) 40 501

Laihia-Vähäkyrö*Tielinjainventointi 1.9.-12.9.1997*

Maastoinventointi liittyi Tielaitoksen Vaasan tiepiiriin suunnitelmaan rakentaa yhdystie Laihian ja Vähäkyrön keskustojen välille. Inventoinnissa käytiin läpi suunnitellut neljä tielinjausvaihtoehtoa sekä kartoitettiin ja koekuopitettiin Alhonmäen/ Pahamäen laajaa rautakautista röykkiö- ja asuinpaikka-alueita.

Alhonseudulla tavoitteena oli löytää tielinjausten vaikutuspiiriin kuuluvat asuinpaikat sekä selvittää niiden laajuus. Tuloksena oli kolme uutta asuinpaikkaa. Koekuopista löydettiin enimmäkseen savitiivistettä, savikuonaa sekä muutamia palasia keramiikkaa. Kahdella uudella asuinpaikalla tehtiin myös maaperän fosforikartoitus.

Lisätietoja: inventoijat Jari Okkonen ja Jalo Alakärppä, p. (08) 553 3236

Perniö*Kunnan perusinventointi 15.9.-17.10.1997*

Museovirasto teki Perniön kunnassa perusinventoinnin. Edellisen kerran kuntaa oli inventoinut Helmer Salmo vuonna 1926, ja myös joitain osa-alue-inventointeja oli Perniössä tehty VR:n ratalinjausten johdosta 80-luvulla. Ennen inventointia kunnasta tunnettiin n. 90 kiinteää muinaisjäännöstä. Suurin osa näistä kohteista saatiin paikallistettua. Uusia kohteita löydettiin 14, lähinnä eteläisestä Perniöstä. Suurin osa niistä oli metallikautisia asuinpaikkoja. Lisäksi inventoijille luovutettiin keihäänkärki, jonka löytöpaikalta havaittiin mahdollinen kalmisto. Tämän vuoden inventoinnin jälkeen Perniön kunnan alueelta tunnetaan n. 110 kiinteää muinaisjäännöstä.

Lisätietoja: inventoija Eeva Raike, p. (09) 405 0228

Rauma-Ulvila*Voimajohtolinjainventointi 5.5.-9.5.1997*

Rauman ja Ulvilan alueilla inventoitiin voimajohtolinjan laajennuksen vaikutusalueella. Alueelta löydettiin kaksi uutta muinaisjäännöstä, tulisijan jäännös ja röykkiö. Voimajohtolinjan laajennus ei uhkaa kumpaakaan muinaisjäännöstä.

Lisätietoja: aluevalvoja Tuula Heikkurinen-Montell, p. (09) 40 501

Tammisaari*Kaava-alueen inventointi 8.9.-19.9.1997, 27.10.-31.10.1997*

Tammisaaren kunnan alueella inventoidaan kaavoitettavaa aluetta. Tutkimukset ovat tältä syksyltä vielä kesken.

Lisätietoja: inventoija Henrik Jansson, p. (09) 40 501

Museovirasto: Nervanderinkatu 13, PL 913, 00101 Helsinki, puh. (09) 40 501, faksi (09) 405 0300

Susiluolasta löytyi ihmisen tekemiä esineitä yli 70 000 vuoden takaa

Museoviraston, Geologian tutkimuskeskuksen ja Helsingin yliopiston geologian laitoksen viime kesäkuussa tekemät tutkimukset Karijoen Susivuoren Susiluolassa ovat tuottaneet poikkeuksellisen kiinnostavia tuloksia. Luolasta löytyi ihmisen jättämiä esineitä viimeistä jääkautta edeltävältä ajalta yli 70 000 vuoden takaa.

Monitieteiset tutkimukset käynnistettiin, koska Susiluolasta oli kesällä 1996 löydetty kivesineitä,, joiden oletettiin olevan peräisin viimeistä jääkautta edeltäneeltä ajalta. Esineet toi Museovirastoon tutkittavaksi Geologian tutkimuskeskuksessa työskentelevä FT **Heikki Hirvas**. Hän valvoi nähtävyyshankkeeksi aiotun soratäyteen luolan tyhjentämistä ja johti luolan geologiaa koskevaa tutkimusta. Soraa poistivat paikkakunnan asukkaat talkootyönä Karijoella asuvan urakoitsija **Kalervo Uusitalon** aloitteesta. Susiluolan omistaa Karijoen kunta.

Luola täyttynyt maa-aineksella neljässä vaiheessa

Kristiinankaupungin ja Karijoen rajalla sijaitseva Susiluola on vaakarako peruskalliossa. Se on täyttynyt irtaimella maa-aineksella kattoon asti. Luolan leveys on vähintään 18 metriä ja syvyys yli 25 metriä. Mittausten perusteella luola on vähintään 270 m²:n laajuinen. Luolan täyte koostuu neljästä eri kerroksesta. Niiden kokonaispaksuus lähellä luolan suuaukkoa on noin kaksi metriä.

Maa-aineskerrosten geologinen selvitys ja ajoitukset ovat vielä kesken. Tähän mennessä on varmistunut, että ylimpänä oleva huuhtoutunut kivikerros on syntynyt viimeistään ancyclusvaiheessa noin 8000 vuotta sitten. Myös sen alla oleva sorakerros on syntynyt merenrantavaiheessa ja on mahdollisesti saman ikäinen. Kolmas kerros on kivi- ja lohkokarenuha, jonka ikää ei vielä tiedetä. Alin kerros on syntynyt aivan eri olosuhteissa kuin muut kerrokset. Sen tiiviiksi pakkautunut ja erittäin rapautunut kiviaines viittaa huomattavasti korkeampaan ikään.

Rantakivistä tehdyt esineet poikkeavat aiemmin Suomesta löydetystä

Kesän 1997 arkeologisissa tutkimuksissa Susiluolasta löydettiin kivesineitä sekä mm. työstettyjä iskoksia, ytimiä, pieniä iskoksia ja lastuja. Raaka-aineina käytetty pääasiassa rantakiviä (Jotuni-hiekkakiveä). Kvartsia löytyi vain vähän. Löytöjen raaka-aineet ja esinetyypit poikkeavat huomattavasti ennestään tunnetuista Suomen kivikauden (noin 10 000 - 3 500 vuotta sitten) löydöistä. Susiluolan löytöjen lähimmät vastineet tavataan ns. Pebble Tool Culture'n piiristä, jonka lähin esiintymisalue oli vyöhyke Englannista Keski-Euroopan yli Venäjälle noin 400 000 - 80 000 vuotta sitten.

Susiluolan arkeologinen löytöhorisontti sijaitsee alimman maakerroksen alaosassa lähellä kallion pintaa. Tämä merkitsee sitä, että ihmisen jättämät esineet ovat vanhempia kuin luolan irtain maa-aines. Esineet joutuivat luolaan ennenkuin mannerjäätikkö peitti alueen yli 74 000 vuotta sitten.

Myös löydetty työstöjätteet osoittavat, että ihminen on oleskellut luolassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Löytömateriaalin siirtyminen muun sedimentin mukana kauempaa on voitu sulkea pois löytöjen kunnan ja stratigrafisen (kerroksellisuus) levinneisyyden perusteella.

Tutkimuksia jatketaan ensi kesänä

Susiluolasta tähän mennessä saadut tutkimustulokset ovat niin rohkaisevia, että Museovirasto on päättänyt jatkaa kenttätöitä. Kesäkuussa 1998 Susiluolassa tehdään arkeologisia kaivauksia ja muita tutkimuksia neljä viikkoa. Tärkeimpänä tavoitteena on kerätä lisää näyte- ja vertailuaineistoa ajoituksen tarkentamista varten. Tutkimusten johtamisesta ja koordinoinnista vastaavat Museovirastossa yli-intendentti **Paula Purhonen** ja tutkija **Hans-Peter Schulz**.

Lisätietoja antavat yli-intendentti **Paula Purhonen** puh. (09) 405 0258 ja tutkija **Hans-Peter Schulz** puh. (09) 405 0226.

Susiluolan geologiaa

Susiluola sijaitsee noin 2 kilometriä Karijoen kirkonkylän länsipuolella, Susivuoren pohjoisrinteellä 116,5 m nykyisen merenpinnan yläpuolella. Luolan tyhjennys käynnistyi Geologian tutkimuskeskuksen ja Karijoen kunnan yhteistyönä Kalervo Uusitalon idean perusteella kesällä 1996. Geologisten havaintojen ja löydösten lisäksi luolasta kerättiin erikoisen näköisiä kiviä ja huunpalasia, jotka toimitettiin Museovirastoon tutkittavaksi. Myönteisesti käynnistynyttä Museoviraston ja Geologian tutkimuskeskuksen välistä yhteistyötä Susiluolan tutkimuksissa on tarkoitus jatkaa.

Susiluolan lattiapinta-alaksi on arvioitu 400 neliometriä. Luolan tyhjennystöiden yhteydessä on ryömytty yli 20 metrin päähän suuaukolta. Luolan suuaukon korkeus on 1,3 metriä ja leveys 9 metriä. Luolan suurin korkeus tyhjennetyllä osuudella on yli kaksi metriä muutaman metrin päässä suuaukolta. Nykytiedon valossa luola on Suomen suurin.

Susivuoren kallioperä on granodioriittia, jonka ikä on noin 1,9 miljardia vuotta. Granodioriitille on ominaista pinnanmyötäinen rakoilu, joka ilmeisesti on ollut alkusyynä luolan synnylle. Mekaaninen ja kemiallinen rapautuminen ovat vähitellen laajentaneet raon luolaksi. Nykyisen muotonsa luola on saanut jo ennen viime jääkauden sulamisvaihetta.

Luolassa kolme maakerrosta

Ennen tyhjennystä luola oli lähes täynnä maa-ainesta, joka koostuu kolmesta eri kerroksesta. Ylimpänä on kivi- ja lohkekeros. Sen alla on kivistä soraa. Alimmaisena, lähinnä kallion pinnan paimanteissa on myös hienoainesta sisältävää sekalajitteista ainesta. Kahden alimmaisen kerroksen välissä on lähes yhtenäinen lohkekeros.

Kaksi ylintä kerrosta ovat syntyneet siinä vaiheessa, kun muinaisen Itämeren pinta on ollut suunnilleen luolan suun korkeudella. Aallokon vaikutuksesta luola on täytynyt soralla ja kivillä. Ylempi kerros on syntynyt jääkauden jälkeisen Itämeren Ancyliusjärvi-vaiheessa, noin 8000 vuotta sitten. On mahdollista, että alempi kerros liittyy tähän samaan vaiheeseen tai edustaa jotakin vanhempaa rantavaihetta. Lohkekeroksen rajoittama alin kerros on tiivistä ja myös hienoainesta sisältävää maalajia. Suuri osa hienoaineksesta on vermikuliitti-nimistä savimineraalia, joka yleensä kuvastaa pitkälle edennytä rapautumista. Alimman kerroksen iästä ja syntytavasta ei ole vielä varmaa käsitystä.

Lisätietoja antaa Geologian tutkimuskeskuksesta fil.tri **Heikki Hirvas**, puh. 0205 50 2241 tai 040-5475539.

ARKEOLOGIAA VERKOSSA

Miten rakentuvat arkeologian opinnot Turun yliopistossa?

Onko Internetissä hauskoja arkeologia-aiheisia sivuja?

Mistä kirjastoista voi hakea arkeologista kirjallisuutta Turussa?

Miten niitä pääsee käyttämään?

Miten saa yhteyden Turun yliopiston arkeologian assistenttiin?

Miten käsitellään ruumishautakalmiston löytöjä?

Millaisista aiheista viime vuosina on tehty graduja Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin löytyy vastaus Turun yliopiston arkeologian oppiaineen Internet-sivuilta. Sivut on suunnattu ensisijaisesti arkeologian opiskelijoille, harrastajille ja ammattilaisille, joten viihteellistä sisältöä on aika vähän, mutta yhtä ja toista mielenkiintoista varmasti löytyy.

Osoite on

<http://www.utu.fi/hum/arkeologia>

Sivuja on tarkoitus ylläpitää ja kehittää edelleen. Sivujen ylläpitäjä ottaa mieliihyvin vastaan kommentteja ja ehdotuksia sähköpostiosoitteessa sisalmi@utu.fi (osoite löytyy myös Internetistä).

Sisällysluettelo

Arkeologian opiskelu Turussa

- Arkeologian opiskelu Turun yliopistossa
- Opinto-ohjelma lukuvuodeksi 1997-1998
- Baltic Sea Region Studies ja arkeologian osuus ohjelmassa - in English
Lisätty 4.12. yksikön B25 opetusohjelma kevatlukaukudeksi 1998
 - Esinetuntemuksen itseopiskelumateriaali.
- Toistaiseksi tarvittet salasanana päästäksesi ohjelmaan
- Vare - arkeologian opiskelijoiden ainejärjestö

Arkeologian oppiaine Turun yliopistossa

- Oppiaineen henkilökunta ja tilat Jusleniassa
Uutta (4.12.): Professori esittäytyy!
 - Esinekokoelmat, arkisto, kirjastot
- Arkeologian tutkimus Turun yliopistossa
- Laboratiivista arkeologiaa esittelevä artikkeli.
- Useita 256 värin kuvia, joten SIVUN LATAAMINEN VOI KESTÄÄ...
 - Kesän 1997 kaivaukset.
 - Oppiaineen julkaisut ja oppinnäytetyöt
 - Kansainvälisyttä arkeologian oppiaineessa

Kirjauutuus!

Tekijä	UNTO SALO
Kirjan nimi	IHMISEN JÄLJET SATAKUNNAN MAISEMASSA Kulttuurimaiseman vuosituhannet
Sarja	SKST 677
ISBN-numero	951-717-991-x
ISSN-numero	0355-1768
Kirjastoluokka	92.1
Sivumäärä	125 sivua
Ovh	185 mk
Asu	nidottu
Kuvitus	runsas valokuva- ja piirroskuvitus
Painopaikka	Kirjapaino West Point
Vuosi	1997 Rauma

Tämä tutkimus omistetaan Eemil Nestor Setälälle, suurelle satakuntalaiselle kielentutkijalle, kielihistoriallisen menneisyyden etevälle hahmottajalle.

Kuinka vanhoja ovat vanhimmat pellot?
Milloin Suomessa alettiin kasvattaa karjaa?
Koska syntyi suomalainen talonpoikaistalo?
Miten asutus muutti maisemaa historiallisella ajalla?
Kuinka kauan piharatamo on kasvanut ihmisen jäljissä?
Miten Etelä-Suomen sisämaa voi olla Lappia?

Näihin ja moniin muihin uusiin kysymyksiin Unto Salon tutkimus vastaa. Tulkinnat pohjaavat arkeologiaan ja historiaan, asutushistoriaan, tekniikan historiaan, metsä- ja viljelyhistoriaan sekä kielihistoriaan. Niiden avulla kirjoittaja piirtää kuvan kulttuurimaiseman synnyn ja kehittymisen edellytyksistä kohdealueena Satakunta, taustana koko Suomi. Tutkija näkee maiseman sekä esihistorian että historian synteinä ja selvittää historian ja luonnon niukasti tunnettua yhteyttä. Samalla tutkimus syventää, laajentaa ja tarkentaa sitä sanahistoriallista menneisyyden maisemaa, jota E.N.Setälä vuosisadan alkukymmeninä vaikuttavasti hahmotteli. Unto Salon tutkimuksen aikaväli ulottuu kahdeksannelta vuosituhannelta eKr. viime vuosisadan jälkipuoliskolle.

Suomalainen Kirjallisuuden seura
Hallituskatu 1, 00170 Helsinki
vaihde 09-1312321 fax 09-13123218

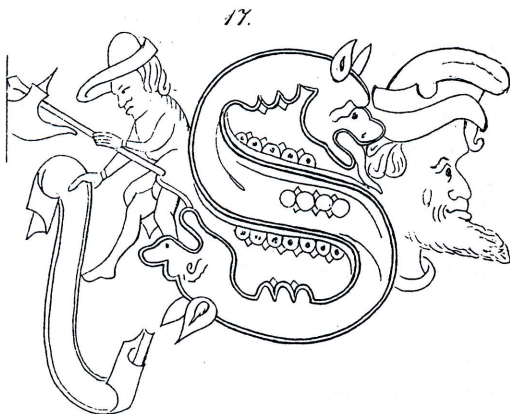
Arkeologista harrastustoimintaa Maskun ja Nousiaisten seudulla

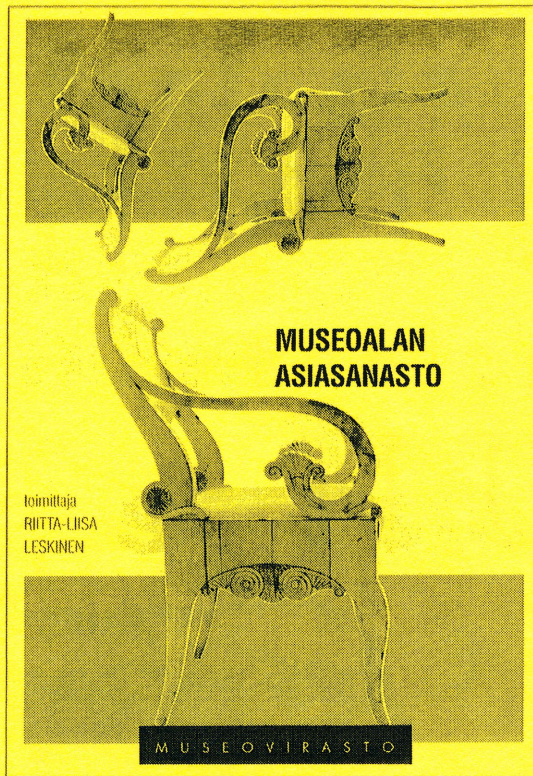
Uusi arkeologian harrastajien rekisteröimätön yhdistys toimii Maskun ja Nousiaisten seudulla. Hyvät mahdollisuudet yhdistysmäiseen arkeologia-harrastukseen tällä seudulla on ollut siitä pitäen, kun Nousiaisten seudun luonnonsuojeluyhdistys järjesti Maskun ja Nousiaisten kuntien avustuksella ilmaisen kurssin amatööriarkeologiasta. Harrastajaryhmällä ei ole toistaiseksi nimeä, ja koska se ei kuulu osana mihinkään järjestöön, sitä ei voi nimittää miksikään jaokseksi tai muuksi sellaiseksi. Nimen puuttuminen ei kuitenkaan ole haitannut toimintaa käytännössä.

Useat ryhmäläisistä ovat kiinnostuneita liikkumaan maastossa etsimässä mahdollisia aiemmin tuntemattomia muinaisjäännöksiä. Etsinnät ovat tuottaneet tulosta: kuusi aiemmin tuntematonta kivikautista asuinpaikkaa ja yhden hiidenkiukaan sekä lukuisia historiallisen ajan kohteita. Kasvilajien tunnistamiseen perehtyneet ovat maastotutkimuksilla koonneet uutta tietoa mm. muinaiskasvien esiintymispaikoista. Tyypillisesti nämä maastotutkimukset ovat olleet kahden kolmen harrastajan keskenään suunniteltavia ja toteuttamia.

Harrastajaryhmä on aika-ajoin koottu maastoretkille, samoin keskusteluiltoihin. Samalla on ollut myös dioja ja videoita nähtävänä. Tähän mennessä maastotutkimuksilla kootun uuden tietoineksen tallentaminen on yksi tulevista hankkeista.

Harrastajaryhmämme ei peri jäsenmaksuja. Erityistä johtokuntaa tai johtajaa ei yhdistyksellä ole. Kokoontumistiloja on saatu käyttöön Maskun ja Nousiaisten kuntien myötävaikutuksella. Lisätietoja lienee jatkossakin saatavissa tämän lehden kautta. Toiminnasta sopii tiedustella myös jo mukana olevilta, esim. seuraavilta: Esa Laukkanen (Nousiainen) puh. 040-5061374, Tarmo Virtanen (Masku) puh. 02-4320857, Jukka ja Tuula Sainio (Nousiainen) puh. 02-4315801.

museoalan asiasanasto

Toimittaja Riitta-Liisa Leskinen
Museovirasto 1997
112 s., nid.
ISBN 951-616-015-8
Hinta 170 mk (alv:ton)

Museoviraston julkaisema **Museoalan asiasanasto** on Yleisen suomalaisen asiasanaston rinnalla käytetty erikoissanasto. Se on tarkoitettu apuvälineeksi sekä kirjallisuuden että kulttuurihistoriallisten kokoelmien sisällönkuvailussa ja tiedonhaussa.

Asiasanaston termeistä yli puolet on aineellisen kansatieteen alueelta. Lisäksi sanaston kokoamisessa on huomioitu mm. arkeologian, konservoinnin, merihistorian, museologian sekä rakennushistorian termistöä.

Museoiden kokoelmatietojen yhteiskäyttöisyyden kannalta yhdenmukaisella asiasanastolla ja luokitusjärjestelmällä on keskeinen merkitys. Nyt julkaistun asiasanaston lisäksi Museovirasto julkaisi viime vuonna suomalaiseen materiaaliin sovelletun Kulttuuriaineiston luokitus - Outline of Cultural Materials -luokitusjärjestelmän.

Museoviraston julkaisuja myydään Suomen kansallismuseossa, Mannerheimintie 34, Helsinki. Niitä voi tilata myös postiennakolla, jolloin hintoihin lisätään pakkaus- ja toimituskulut.

Tilaukset osoitteella:

Museovirasto
Julkaisutilaukset,
PL 913,
00101 Helsinki
tai sähköpostiosoitteella:
Pirjo.Utti@NBA.fi

Tiedustelut :

puh. (09) 40 501 / Julkaisujen myynti
fax (09) 405 0400

MUSEOVIRASTO

IRTONUMERO
15 mk